

36.167

MINISTERUL INSTRUCCIUNII, AL CULTELOR ȘI ARTELOR
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SECUNDAR

**PROGRAMELE ANALITICE
PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR
(GIMNAZII ȘI LICEE DE BĂIEȚI ȘI FETE)**

PUBLICATE ÎN MONITORUL OFICIAL
Nr. 191 PARTEA I DIN 21 AUGUST 1934
ȘI Nr. 53 PARTEA I DIN 4 MARTIE 1935

12049 (III)

279523
B.C.U. IASI

MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ

BUCUREȘTI
1 9 3 5

53
,35)

11 - 36.167

MINISTERUL INSTRUCTIUNII, AL CULTELOR ŞI ARTELOR
DIRECŢIA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI SECUNDAR

PROGRAMELE ANALITICE PENTRU ÎNVĂŢĂMÂNTUL SECUNDAR (GIMNAZII ŞI LICEE DE BĂIEŢI ŞI FETE)

PUBLICATE ÎN MONITORUL OFICIAL
Nr. 191 PARTEA I DIN 21 AUGUST 1934
ŞI Nr. 53 PARTEA I DIN 4 MARTIE 1935

12049 (11)

279523
B.C.U. IASI

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ

BUCUREŞTI
1 9 3 5

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -

2003/2073

Georg-Eckert-Institut BS78

1 156 621 3

R
Z-53
(1135)

INTRODUCERE LA NOUA PROGRAMĂ

Rostul școlilor secundare nu este îngrămădirea fără măsură a cunoștințelor multe devenite povară inutilă sau prilej de pretențiuni sarbede. Școala are menirea să pregătească elemente folositoare țării prin muncă, bizuită pe o cultură generală temeinică, să dea României forțe vii, capabile să-și asigure traiul și progresul.

Pentru a da roadele dorite, cultura generală trebuie să se sprijine pe cunoașterea serioasă a specificului nostru etnic, scos din vijeliile trecutului, din condițiile prezentului și mai ales din năzuințele viitorului.

Educația națională trebuie să rămâne urzeala culturii generale, căpătate în școlile române. Numai astfel se poate ajunge la o întărire launtrică a țării, la câștigarea veacurilor de întârziere în evoluția noastră, sau chiar la participarea noastră în dezvoltarea universală a culturii.

Părerea că înrădăcinarea sentimentului dragostei de țară și neam se săvârșește numai prin obiectele care urmăresc direct cunoașterea limbii și literaturii, a geografiei și a istoriei, nu mai poate dăinui. Nu există materie din program care să nu dea prilej, destul de des, ca mintea și sufletul elevului să se îndrepteze către complexitatea vieții noastre etnice. Atarnă înainte de orice, de voința și istețimea profesorilor, spre a reliefa în cadrul oricărei materii realitatea românească, fixând ținte pentru viitorul cetățean.

Evoluția poporului nostru a fost încetinită prin neprietenia istoricilor. Starea culturală a poporului nu e aceeași ca a

altora, ceea ce e natural să se țină în seamă la aplicarea programelor. Cunoștințele nu pot fi îngrămădite în mintea copiilor noștri, în aceeași măsură ca aiurea, înspre apus, unde și mediul completează ori întărește cele căpătate în școală. Cunoștințele trebuiesc date, deci, după capacitatea de primire și mai ales de asimilare folositoare a elevilor noștri, spre a se ajunge la o urzeală sănătoasă și trainică, care să suporte lesne amplificările speciale de mai târziu.

Chiar natura cunoștințelor se cuvine să fie aleasă, pentru ea tinerețea poporului, legată de întârzierea evoluției, să nu fie deformată prin îngrămădirea de materii, ajunse povară. Din potrivă. Pregătit cum se cuvine, adaptat metodic la împrejurările actuale, destul de complexe, poporul românesc poate da mai lesne, pentru sine și pentru alții, exemple de vrednicie și destoinicie, în toate.

Nu se poate ajunge la bună pregătire, decât prin punerea în practică a conferințelor măcar lunare, pentru coordonarea lecțiilor și a *spiritului* în care se vor preda.

Trebuie să se mai țină seamă la noi și de alt fapt. În apus, familia ori mediul, pe lângă că întregesc cunoștințele copiilor, dar au influență importantă asupra educației lor. Este o diviziune a muncii, la noi încă puțin cunoscută. Iată de ce școlile noastre se cuvine să împlinească și această lacună: Educația nu se poate despărți de instrucție. Potrivit acestei nevoi, s'a completat programa la fiecare clasă cu ora de educație morală. Pentru intensificare se cere însă, ca fiecare profesor, la materia lui, să aibă grija întăririi activității dirigintelui. Să se vadă de către elevi că e o preocupare principală, urmărită cu stăruință și metodă. Motive întâmplătoare sau căutate pot fi găsite în tratarea oricărei materii, în primul rând scoase din viața oamenilor aleși, făuritori de drumuri în orice domeniu și din toate țările. Nu lipsese exemple nici din biografiile oamenilor noștri de seamă, care nu pot fi nesocotiți în predarea oricărui obiect. Voința neînfrântă a lui Faraday, perseverența lui Mileseu, omnia unui Pasteur, adâncea dragoste de „țărișoara” lui, la Ștefan-cel-Mare, recunoștința lui

d'Alembert pentru cei care l'au crescut etc., etc., nu numai că pot procura însuflețitoare variații în predarea materiilor celor mai abstracte, dar completează străduința limitată la o oră pe săptămână, a diriginților.

După cum e firesc, programa indică numai capitolele principale de tratat. Rămâne la chibzuința profesorului adaptarea ei, după natura și numărul elevilor, după regiunea școlii. Un fapt însă nu trebuie uitat de nimeni. Cultura generală e rodnică, numai dacă cunoștințele principiale sunt armonice și temeinic înrădăcinate. Este de neiertat procedarea unora de a desvolta unele capitole în detrimentul altora sau de a nu calcula timpul așa încât să nu rămână materie din program nepredată.

De puterea și voința profesorilor atârnă roadele sănătoase pentru țară, date de școalele noastre. Ei hotărâse asupra viitorului neamului. De geaba cheltuielii și strădanie, dacă din școlile românești vor ieși simple manechine vii cu pretenții de cultură, cu activitate stearpă pentru obștie.

Fericită va fi țara când cei care trec prin școlile românești vor fi oameni întregi, cu înalt și statornic simț al datoriei, ageri la minte, cu suflet sănătos, energii reale, oricare ar fi ocupațiile lor.

Suntem datori să procurăm țării generații echilibrate, cu o cultură sănătoasă, adaptată nevoilor și aspirațiilor noastre. Prea multe vifore au trecut peste neamul românesc, care l'au oprit adesea în loc. Azi, când mai toți ne aflăm în cuprinsul aecelorași graniți, să căutăm ca prin instrucția și educația dată în școli să îndreptăm urmările neprieteniceii din trecut și să asigurăm țării viitorul care-l merită, după însușirile firești, alese, ale poporului român.

* * *

Înainte de a trece la programa stabilită pentru fiecare materie, este necesar să se arate principiile de care au fost conduse lucrările pentru alcătuirea programelor, și să se fixeze normele generale care vor reglementa aplicarea ei.

1. Programa de învățământ, adică totalitatea cunoștințelor ce se predau simultan (în aceeași clasă) și succesiv (în diferiți ani școlari), nu trebuie să fie un simplu conglomerat de cunoștințe și metode disparate, dacă vom ca activitatea școlară să fie dirijată spre scopuri bine stabilite. Cunoștințele ce urmează să intre în programele diferitelor materii trebuie să *selecționate*, atât cantitativ, cât și calitativ.

Din punct de vedere *cantitativ* trebuie să fixăm și să păstrăm un raport rațional între timp și materie, spre a evita supra încărcarea școlărilor și spre a asigura o cât mai reală și mai temeinică asimilare a cunoștințelor predate. În ceea ce privește *calitatea*, hotărâtor trebuie să fie criteriul ca diferitele materii să nu intre în programa învățământului secundar decât în măsura în care ele pot să contribuie la plămădirea aptitudinilor sufletești și trupești ale școlărilor, într-o personalitate armonică și temeinică inserată în viața națională.

Organizarea școlii secundare pe 8 ani de școlaritate a dat puțința unei selectări și aranjări a materiilor în așa chip, în-cât, pe de o parte, să intre în program toate domeniile importante ale culturii umane, iar pe de alta cantitatea cunoștințelor să se oprească la o limită care să nu oblige pe elev de a-și consuma toată energia cu dobândirea lor, ci să-i lase un prisos de timp care să fie utilizat pentru prelucrarea și aplicarea lor.

2. Programa de față stabilește un *echilibru* mai rațional între partea *umanistică* și cea *realistă*, iar bifurcarea accentuată în cl. VIII-a, va da puțința, în oarecare măsură, să asigure, la o vârstă potrivită, manifestarea înclinării elevilor spre litere sau spre științe.

3. Programa de față subliniază pentru toate materiile necesitățile unor bogate și variate aplicațiuni, menite pe de o parte să-l introducă pe școlar în cunoștința cât mai exactă a realității în care va trăi și va activa, iar pe de alta să-l facă stăpân pe mărirea cât mai desăvârșită a cunoștințelor dobândite.

4. Comisiunile de alcătuire și redactare a programei au căutat să rânduiască materia *potrivit vârstei* și puterii de înțelegere

a școlărilor noștri. Nu se mai putea admite ca unui elev de cl. I-a să i se predea teoria cosmogonică sau ca materiile ce se fac pe cicluri să dea în cursul inferior aceleași noțiuni, aproape în același mod și cu aceeași extensiune, ca în cel superior. Dacă totuși mai sunt unele abateri dela acest principiu, acestea s'au făcut pentru a respecta încheierile unanime ale congreselor profesărilor de diferite specialități.

5. Școala secundară a fost acuzată de o supraîncărcare de materii, care aduce cu sine o *surmenare* păgubitoare elevilor.

Programa nouă caută să remedieze acest neajuns, fixând un număr de ore pe care-l credem mai rațional și mai potrivit capacității de muncă a școlărilor.

În alcătuirea *orarului* directorii vor avea în vedere, în primul rând, considerentele de ordin pedagogic, îngrijind ca elevii să nu fie prea încărețați cu lucrări într'o zi și mai neocupați în alta. Munca școlărească trebuie distribuită cât mai uniform pe zilele săptămânii. Toemai de aceea directorii sunt obligați să observe cu toată rigoarea dispozițiunile art. 166 din regulamentul de funcționare a școalelor secundare și să nu îngăduie îngrămădirea orelor unui profesor în 2—3 zile. În general interesele personale ale profesorului vor putea fi luate în considerare numai în măsura îngăduită de interesele pedagogice, care singure trebuie să ne conducă la compunerea orarului.

6. Pentru buna asimilare a materiei nu este indiferent să se știe cu care cunoștințe începe învățământul, care urmează să se predea simultan și cu care se va continua după aceea. Cunoștințele dobândite la diferite materii nu trebuie să rămână izolate în mintea elevilor și, mai ales, nu trebuie să se contradică, ci să se armonizeze, întregindu-se reciproc, atât simultan, cât și succesiv.

Aceasta înseamnă că profesorul trebuie să știe ce cunoștințe posedă elevul la materiile înrudite, pentru ca să lege cunoștințele noi de cele dobândite, producând, prin aceasta, complezări înviorătoare pentru elev și folositoare pentru învățământ.

Toemai pentru a asigura puțința acestei legături *corelative* între materii, propunerile făcute de diferitele comisii de pro-

grame au fost cercetate din nou și *coordonate* de către o comisie restrânsă. S'a avut astfel grija ca la limbile moderne să nu se dea elevilor noțiuni sau forme gramaticale ce nu au fost făcute și asimilate mai întâiu la limba română. S'a stăruit — pe cât a fost posibil în împrejurările noastre — să se facă nu numai repetarea aceluiași cunoștințe la mai multe materii, ci și coordonarea lor în mod convergent, spre lămurirea și completarea noțiunilor comune, printr'o înălțuire firească și rațională a activității profesorilor. De sigur acest principiu nu poate fi realizat decât prin o strânsă comunitate de muncă a profesorilor, asupra căreia vom mai stărui în aceste lămuriri.

O programă de învățământ întocmită până în cele mai mici amănunte, și deci analitică în înțelesul strict al cuvântului, ar nesocoti cu desăvârșire personalitatea profesorului, cel mai important factor în opera educativă a școlii. O împărțire pe ore a materiei face din profesor un simplu executant și duce în mod fatal la mecanizarea lui sau la aservirea lui de către manual. Pe de altă parte, alețuirea în întregime a programei nu poate fi lăsată exclusiv în seama profesorului, deoarece aceasta ar periclită unitatea învățământului, ceea ce ar fi o greșeală atât din punctul de vedere național, întru cât s'ar pierde cel mai nimerit mijloc de a pregăti unitatea sufletească a viitorilor cetățeni, cât și din punctul de vedere al elevilor, fiindcă nu ar mai fi posibilă trecerea lor dela o școală la alta.

La alețuirea programei de față s'a urmat calea mijlocie: programa este uniformă, nu însă amănunțit analitică; ea indică numai un minimum de cunoștințe obligatorii pentru clasa respectivă.

De aceea am și numit-o *programă minimală*.

Această programă lasă profesorului toată libertatea să-și împartă materia analitic pe lecții și ore și să-și mlădieze învățământul după loc și oameni, căutând să-l facă cât se poate mai viu și mai concret prin lecțiuni practice și aplicate. Părăsirea caracterului rigid și autoritar al ordinii programatice va da personalității profesorului puțința unei largi manifestări, în-

găduind atât acestuia, cât și elevilor săi, să stăruie spre aceeași țintă printr'o activitate în stare să se mlădieze potrivit individualității fiecăruia, în cadrul unui orizont întins și într'o strânsă colaborare, întemeiată pe stimă și încredere reciprocă.

Minimalitatea programei nu înseamnă că se va lucra mai puțin, ci numai că profesorul va munci mai cu interes și mai intensiv, mai în acord cu necesitățile sufletești și cu împrejurările și cerințele mediului.

* * *

După expunerea considerentelor și a principiilor avute în vedere la alcătuirea programei, în următoarele se vor arăta *normele generale* pe care trebuie să le observe fiecare profesor în executarea ei.

1. — Programa actuală nu mai prevede împărțirea pe ore a materiei. *Planul analitic desvoltat*, cu împărțirea materiei pe ore trebuie să și-l facă profesorul, potrivit condițiilor speciale în care se va desfășura activitatea lui.

De recomandat este ca în primele săptămâni să se facă o recapitulare a celor învățate în anul precedent. Prin reîmprospătarea materiei se vor înlătura eventualele lacune care ar putea să zădărnicească sau să îngreuiereze înțelegerea sau asimilarea deplină a materiei noi.

Se va ține seamă, în al doilea rând, de toate mijloace de realizare pe care le oferă pe de o parte colecțiile școlii, iar pe de alta orașul și regiunea cu viața lor socială, culturală, industrială, cu monumentele istorice sau cu tradiția păstrată.

În repartizarea materiei pe ore va trebui ca, după fiecare capitol mai mare, să se facă în câteva ore o recapitulare, cu prilejul căreia se vor scoate în relief părțile importante, ideile fundamentale și legătura organică între fapte, fenomene sau evenimente, stăruind ca prin aplicațiuni de orice fel a emoștințelor date să fie asimilate și stăpânite în așa fel, încât elevii să le aplice fără greutate.

La sfârșitul anului școlar va trebui să se asigure timpul

necesar pentru *repetiție*, care nu va fi numai un exercițiu de memorie, ci, mai ales, prilej de sinteză și de bogate și variate aplicațiuni a celor învățate.

Aceasta procedare dă putința unei temeinice cunoașteri a elevului și unei drepte aprecieri a *personalității* lui, ceea ce va servi apoi la stabilirea situației școlare a fiecăruia la finele anului, când se va face o severă selecțiune, înlăturând elementele slab.

2. -- Prin însuși rostul ei, școala trebuie să fie un așezământ, în care e necesar să se desfășoare o muncă ordonată și îndreptată spre același ideal. Coordonarea activității fiecărui profesor și îndrumarea ei spre aceleași ținte trebuie ajutată de conferința profesorilor, care urmează să devină astfel o *comunitate* de muncă cât mai desăvârșită a tuturor profesorilor. De aceea, profesorii întruniți în conferințe metodice, la începutul anului școlar, vor trebui să discute și să coordoneze planurile analitice întocmite pentru diferite materii.

Alte conferințe, în cursul și la sfârșitul anului, vor controla aducerea la îndeplinire a planurilor analitice, făcând constatările menite să înlesnească perfecționarea selecționării și distribuției materiei, în vederea unei cât mai sigure atingeri a scopului urmărit. Aceste conferințe au menirea de a asigura încadrarea fiecărei materii în învățământul secundar, pentru ea acesta să devină un tot organic.

Principiul *corelației* trebuie să conducă lucrările conferințelor. Materiile nu pot să rămână izolate una de alta. Lecțiuni și corelații, cât mai dese, duc la o asimilare mai sigură și la întărirea cunoștințelor câștigate.

Executând programa în felul arătat mai sus, se înlătură, în primul rând, supraîncărcarea, de care — cu drept cuvânt — este învinuită școala secundară și se deschide drumul unei opere pedagogice liberate de primejdia mecanizării și a verbalismului, defecte inerente școlii transmițătoare numai de cunoștințe izolate, nefrământate și neasimilate îndeajuns, care poate să dea cunoștințe enciclopedice, dar care nu este în stare să facă educația în sensul propriu al cuvântului.

3. — În expunerea principiilor după care a fost alcătuită programa, s'a accentuat asupra necesității de a introduce pe elevi în realitățile vieții. Cum scopul învățământului secundar este de a integra pe elev în totalitatea vieții neamului românesc, va trebui să nu pierdem nicio ocazie pentru a-l face pe elev să trăiască în realitățile ființei Statului nostru. Toate materiile trebuie să urmărească ținta unei *educații naționale*.

4. — În aplicarea planului analitic, întocmit după normele arătate mai sus, trebuie să părăsim și metoda de predare care condamnă pe elevi la o pasivitate ucigătoare de inițiativă și spontaneitate. Școlarul simte nevoia de a fi *activ*. Dacă-i luăm plăcerea muncii personale și-l reducem la rolul de simplu ascultător, puterea lui receptivă va scădea sau se va stinge, iar el va căuta prilejul unei activități în afară de lecție. Prin această desintegrare a elevului din munca comună, ora se pierde pentru el fără niciun folos și se ajunge la turburarea sau chiar la zădărnicierea muncii școlare.

Metoda care dă școlarului totul de-a gata, ca un medicament ce nu trebuie decât înghițit, neglijează și duce cu timpul la atrofierea toamai a facultăților intelectuale și spirituale, a căror dezvoltare și fortificare este adevărata menire a școlii. O asemenea metodă reușește — fără îndoială — să dea elevului cunoștințe într'o cantitate mai mare sau mai mică și să-l facă să le reție pentru un răstimp oarecare, în niciun caz, însă, ea nu poate să ducă la o deplină asimilare a cunoștințelor și nici la adevărata lor valorificare.

Menirea școlii este de a transmite generațiilor tinere bunurile culturale existente, pînându-le în legătură cu viața socială a vremii. Această menire nu poate fi însă îndeplinită decât dacă școala își înzestrează elevii cu noțiuni bine precizate și ieoane clare asupra elementelor fundamentale ale culturii contemporane, făcând pe tinerii capabili a integra aceste noțiuni și imagini într'un tot armonic și pregătindu-i prin aceasta să devină elemente productive în viața spirituală sau practică. Atari noțiuni bine precizate și atari ima-

gini clare nu pot fi realizate decât numai de o metodă de predare care trezește și stimulează activitatea vie și susținută a elevilor în descoperirea și câștigarea cunoștințelor.

Metoda de predare trebuie să fie potrivită acestor cerințe educative. Ea trebuie să fie deci principial *activă*. Învățământul este activ când munca școlară se desfășoară printr-o continuă colaborare a elevilor, sub conducerea sigură și consecventă a profesorului, care va trebui să nu piardă din vedere individualitatea copiilor și țelul educativ.

Învățământul activ cere ca profesorul să urmărească, cu stăruință binevoitoare, înclinările și însușirile școlărilor săi, tinzând să cunoască și să stimuleze *individualitatea* fiecăruia. Providența a înzestrat pe oameni cu aptitudini și facultăți felurite și este datoria profesorului de a ușura manifestarea lor și a le trezi, dacă ele sunt mai latente, înlăturând în același timp eventualele lipsuri și obișnuind pe elev să stăruie a fi stăpân pe sine și a-și îndrepta scăderile.

Scopul oricărei activități didactice este înzestrarea școlărilor cu cunoștințe sigure, pe care să se poată clădi, în clasele superioare și care să-l însoțească și în viață. Evident că pentru aceasta trebuie să punem în slujba școlii și *puterea de memorizare* a copilului, care, mai ales în epoca copilăriei, e neobișnuit de mare. Școala activă nu exclude memorizarea: o utilizează însă rațional, stăruind ca școlarul să simtă și să înțeleagă folosul ce poate să-i aducă exercitarea memoriei, pentru ca astfel să o pună, din îndemn propriu, în activitate.

Metoda activă nu trebuie confundată cu cea eroteuristică, ele fiind fundamentale deosebite.

Metoda eroteuristică fărămițează unitatea metodică ce se predă, în întrebări și răspunsuri. De multe ori întrebările se formulează în așa fel încât elevul afirmă sau neagă fără să judece. O asemenea predare nu contribuie la dezvoltarea gândirii proprii și logice a școlărilor, ba chiar îi răpește posibilitatea de a-și plămădi singur gândurile, suprimând astfel activitatea lui spirituală. Rezultatul acestei metode este că școlarul dovedește o înspăimântătoare neîndemânare de a-și

exprima într'o legătură logică, timp de câteva minute, cunoștințele pe care totuși poate să le aibă. Elevii așteaptă să fie întrebați, propoziție cu propoziție, dovedind lipsa de sistematizare și dezordine a cunoștințelor din mintea lor, lipsa deprinderii de a stăpâni ei cunoștințele.

Să se dea atenție *întrebărilor puse de elevi*, fiindcă ele servesc la lămurirea, adâncirea și chiar la înaintarea în predare. Dând importanță acestor întrebări, se stimulează chiar și individualitățile mai sfioase și mai retrase, făcându-le să participe cu încetul, mai intens la discutarea cunoștințelor preluate.

5. — Pentru ca învățământul activ să-și producă efectele așteptate, trebuie să se desfășoare în condiții cât mai apropiate de realitate, în sensul ca școala și clasa în care se predă în învățământul să cuprindă în mic activitatea ce se exercită în mare, în viața socială, pe baza diviziunii muncii și a colaborării sociale în atingerea unor scopuri comune. Acest lucru nu va fi posibil dacă clasa, sau școala, rămân simple agregări de persoane ce se întâlnesc doar în timpul orelor de curs, cu raporturi numai dela elevi la profesor, și fără o legătură organică, rezultată din unirea tuturor în urmărirea unui scop comun, pentru a cărui atingere fiecare îndeplinește câte o funcțiune deosebită. De aceea, dacă vom ca învățământul să fie într'adevăr rodnic, în munca școlară trebuie să realizăm atât *diviziunea cât și comunitatea de muncă*.

Pe măsură ce școlarul își îmbogățește mintea și sufletul prin învățământ, el va manifesta, din ce în ce mai pronunțat, interesul pentru un anumit grup de materii și deprinderi. Liceul unitar nu trebuie săucidă acest interes, ci să-l pună în slujba scopurilor ce urmărește, organizând pentru diferitele materii *comunități de muncă* în care elevii oferiți voluntar vor lucra sub conducerea profesorului, completând, aprofundând și intensificând cunoștințele dobândite în orele de studii.

În afară de comunitățile cu caracter permanent, se pot alcătui asocieri ocazionale, pentru comemorări, sărbătorirea unui profesor ieșit la pensie, etc.

Caracteristica comunităților de muncă trebuie să fie faptul că elevii participă la ele în mod cu totul voluntar, nesiliți de nimeni, desfășurând o activitate din îndemnul propriu, fără nicio obligație din afară.

6. — Accentuarea caracterului educativ al școlii secundare impune *strângerea tuturor profesorilor într'o comunitate de muncă*, în vederea atingerii unui scop educativ unic, urmărit prin toate materiile de învățământ.

La întocmirea planului analitic s'a accentuat necesitatea discutării, coordonării și controlării planurilor analitice în conferința profesorilor.

Am dori ca această conferință, prin președintele ei, directorul, să devină un regulator și conducător al vieții și al activității școlare. Credința noastră este că scopul și ținta educativă din fruntea acestor instrucțiuni generale nu vor putea fi atinse decât dacă toți profesorii — renunțând la orice deosebire de vederi — se vor încorpora voluntar într'o strânsă și unitară comunitate de muncă, pentru a organiza și a conduce activitatea școlii, în vederea scopului amintit. Conferințe didactice organizate fie numai cu corpul profesoral al unei școli, fie cu toți profesorii din localitate, ori chiar cu părinții, vor aduce lămuriri și soluții binefăcătoare școlii, vor ușura munca didactică și vor asigura atingerea scopului urmărit.

Dar, în afară de comunitatea de muncă a tuturor profesorilor, care este conferința școlii, se pot organiza și comunități mai restrânse între profesorii aceleiași clase sau de materii înrudite.

Organizarea unei excursii poate strânge la o muncă comună pe profesorii de istorie, geografie, șt. naturale sau de fizico-chimie. Repetițiile sintetice dela sfârșitul anului școlar se pot organiza pe anumite centre de interes. De exemplu: profesorii unei clase organizează repetiții în centrul cărora să stea de pildă geografia; lecturile la l. română, conversația la ora de franceză, problemele luate la matematici, gruparea materiei la istorie, corelația cu fizica sau șt. naturale, pot duce la o sin-

teză care clarifică, adâncește, colorează și solidifică cunoștințele geografice.

Asistarea la orele colegilor aduce un mare folos și profesorilor și școlii. Observarea felului de a proceda al colegilor duce la comparații din care rezultă o perfecționare a metodei proprii; observarea elevilor la o altă materie înlesnește cunoașterea individualității lor, cu toate calitățile și defectele ei și astfel se pot evita greșelile în aprecierile asupra elevilor. Mai ales diriginții ar trebui să asiste cât mai des la orele clasei ce conduc.

7. — *Învățământul activ cere folosirea cât mai largă a tuturor mijloacelor de intuiție; aceasta nu numai la științe, ci și la materiile de partea literară. Un tablou sau monument istoric, un manuscris sau document, exemplificarea cu pilde sau aplicații la viața reală vor înviora învățământul, vor ușura înțelegerea și asimilarea deplină a cunoștințelor predate. Vizitarea fabricilor, a locurilor istorice sau a monumentelor arhitectonice de o însemnătate oarecare, excursiile în afară de oraș, prilejuese momente ce nu se uită și îmbogățesc mințile și sufletul cu intuiții ce pot să folosească nu numai într'o specialitate, ci tuturor materiilor, promovând într'o largă măsură ideea învățământului integral, prin faptul că dau putința de a vedea și simți unitatea naturii și a realităților istorico-sociale.*

Toemai de aceea, la întocmirea planului analitic de care s'a vorbit mai sus, trebuie să se cerceteze cu îngrijire toate mijloacele și prilejurile de intuiție pe care le oferă școala, orașul și regiunea, pentru a le pune în slujba învățământului activ. Incadrarea aceasta a mijloacelor arătate mai sus trebuie însă să se facă în mod conștient și metodic. O excursie făcută la întâmplare, neorganizată în vederea unui scop bine determinat și neincadrată în munca școlară, nu poate să aibă o prea mare valoare pedagogică.

8. — Strâns legat cu regiunea în care se găsește școala, învățământul își asigură întâi într'o măsură mai mare colaborarea școlărilor, bucurându-se să aducă materialul intuitiv și să

ajute înfripirea unui muzeu școlar, fără de care școala nu poate desfășura o activitate rodnică, și apoi, dacă învățământul este orientat regional — lucru la fel deci eu puțință în disciplinele istorico-sociale: limba maternă, istorie și geografie, sociologie, psihologie etică și instrucție civică, economie politică, ca și cele artistice: muzică, desen și caligrafie — elevii pot fi deprinși cu cercetările monografice, prin care legăturile lor sufletești cu locul nașterii lor și al muncii de veacuri a înaintașilor lor, să fie întărite, sau, la nevoie, chiar trezite. Însemnătatea acestei orientări o poate înțelege oricine știe că patriotismul nu răsare decât din iubirea de locurile părintești.

Vieța modernă oferă nenunțate prilejuri de a face viu învățământul: emisiunile radiofonice, gramofonul, filmul sonor, aparatul de proiectat, fotografiile și multe altele. Trebuie să se pună însă multă cumpănire în folosirea tuturor acestor mijloace. Trebuie evitată o transformare în spectacol a învățământului.

Nu e vorba cu acest prilej de un amuzament, ci de o acțiune de largire foarte serioasă a învățământului.

9. — *Ce rol au lucrările acasă* ale elevilor, în învățământul activ? În cazul când el se desfășoară potrivit principiilor expuse mai sus, materia se face aproape în întregimea ei, prin activitatea desfășurată în clasă, așa încât lucrările acasă se impuținează în mod simțitor. Profesorul trebuie să-l deprindă pe școlar chiar în clasă cu tehnica de lucru. De pildă, cu tehnica memorizării, cu reproducerea conținutului unei bucăți citite, cu rezumatul, cu modul de întrebuintare a instrumentelor de lucru, cum se face prepararea unor texte în limbi străine, etc. Lucrările în școală și acasă trebuie puse într-o legătură mult mai organică decât cea obișnuită până acum. Lucrările acasă trebuie să reiasă din ceea ce a fost predat la școală și trebuie explicate în clasă, pentru ca ele să devină într'adevăr folositoare tuturor școlarilor.

Lucrările făcute în clasă nu trebuie să aibă unicul rost, de a putea da o notă pe trimestru, ci urmează să fie puse în primul rând, în slujba învățământului. Ele se vor da după

terminarea unui capitol mai mare al materiei și vor trebui să aibă un caracter sintetic. La cercetarea lucrărilor se va stăruii — la toate materiile — și asupra stilului și ortografiei. Rezultatul lucrării va fi apoi discutat în clasă, arătându-se greșelile mai generale și stăruindu-se ca din această discuție să poată ieși o îndreptare a scăderilor observate.

Lucrările acasă, precum și cele din clasă, să se dea cu grija cuvenită ca elevii să nu fie supra încălziți cu asemenea lucrări în anumite zile. Iată încă un argument pentru necesitatea unei strânse și colegiale colaborări între profesorii aceleiași clase.

10. — Conform legii învățământului secundar, educația morală trebuie să fie, în mod permanent, una din preocupările de competență ale liceului. *Educația morală* nu se poate face însă numai prin ora de dirigiență sau prin lecții și exerciții speciale, ci ea trebuie să fie rezultanta activității bine îndrumate a tuturor profesorilor.

Dintre comunitățile de muncă, *cercetășia* este cea care poate fi de mare folos în formarea voinței și a caracterului școlărilor noștri. Recomandăm deci, cu toată căldura, ca școala secundară să îmbrățișeze această organizație pusă în slujba idealului național și umanitar și facem apel călduros către toți membrii corpului didactic să dea o deosebită atenție cercetășiei, în fruntea căreia ar trebui să se găsească în primul rând profesorul chemat cel dintâiu să vegheze la îngrijirea și promovarea, prin toate mijloacele ce-i stau la dispoziție, a educației intelectuale și sufletești a elevilor săi. Ministerul prin organele sale va urmări de aproape activitatea pusă în slujba cercetășiei și această activitate va constitui pentru profesor o notă bună, de care se va ține seamă la definitivat sau transferări.

11. — O deosebită grijă trebuie să dea școala *bibliotecilor de clasă*, care nu e bine să cuprindă numai cărți de literatură. Viața modernă are drept caracteristică tocmai cunoașterea realității, în care elevul își va duce traiul. Aceasta se prinde din complexul activității omenesti. Biblioteca școlară să cu-

prindă deci și cărți scrise pe înțelesul fiecăruia, după vârstă, asupra problemelor științifice, geografice ori economice. Recomandarea cărților cuprinse în biblioteca școlii se va face de către toți profesorii. Pentru folosirea efectivă a cărților, din vreme în vreme o examinare asupra conținutului lor poate evidenția dacă au fost citite serios sau de mântuială.

* * *

Facem un călduros apel către fiecare membru al corpului didactic secundar ca, prin munca sa de toate zilele, prin grai și scris, să frământă și să adâncească principiile expuse în lămuririle de mai sus. Ministerul va căuta să realizeze un organ de publicitate care să fie o tribună liberă, dela care fiecare profesor să-și poată spune părerea și să propovăduiască ideile și metodele pe care le crede mai folositoare învățământului, în slujba căruia și-a închinat puterea sa de muncă.

Facem un călduros apel și către Comitetele școlare să continue cu opera de înzestrare, cu cele necesare a școlii ce o îngrijesc, dar, în același timp, le facem stăruitoare rugămintă să se pătrundă de ideile și îndrumările expuse mai sus, contribuind cât mai larg la înlăptuirea lor. Ne dăm seama că această înlăptuire va impune noi sarcini bănești, dar avem credința că însuflețirea de care sunt pătrunse Comitetele noastre școlare pentru îngrijirea școlii va ajuta să pună toată stăruința în găsirea mijloacelor necesare.

RELIGIA

Instrucțiuni

Prin religie, ca materie de învățământ, școala secundară urmărește două scopuri: unul *instructiv*: de a da elevilor cunoștințe despre faptele și învățăturile Mântuitorului nostru Isus Cristos, și despre credința și biserica întemeiată pe aceste învățături, cu rânduelile și istoricul ei, și cu principiile de care ea se călăuzește; și altul *educativ*: de a deștepta, desvolta și întări în școlari sentimentul religios, a le da deprinderea de a trăi, gândi și făptui în spiritul învățăturilor lui Cristos și prin aceasta de a da vieții noastre publice cetățeni pătrunși de principiile morale creștine și adânc înrădăcinați în tradițiile neamului nostru care, prin toate vitregiile vremurilor a știut să cinstească și să păstreze legea și credința strămoșească.

Spre deosebire de celelalte materii, religia trebuie să se adreseze în primul rând inimii, să cultive și să întărească sentimentele nobile și să dea deprinderi care să-l facă pe elev bun creștin și fiu credincios al bisericii strămoșești.

Rezultatul obținut la religie nu poate fi judecat după notele numerice sau calificative, trecute în catalog, ci după măsura în care profesorul a reușit să contribuie la formarea și înfrumusețarea vieții sufletești, după pilda și învățăturile Mântuitorului.

Școlarii se adresează profesorului de religie cu strămoșescul „Părinte“, deosebindu-l prin această caldă agrăire de ceilalți

24 — 26. M. Jókai. Lectură : A debreczeni lunátikus. Fekete gyémántok, Arany ember.

27 — 30. Alți scriitori mai însemnați din această epocă Ed.: Szigligeti, Coloman Tóth, Ioan Vajda, P. Gyulai, Carol Szász, J. Lévyay (lectură aleasă).

31. Curente mai noi în literatura maghiară.

32 — 39. Scriitorii mai însemnați din epoca recentă (părți alese de profesori din manual). *a)* lirici : Iuliu Reviczky, Iuliu Varga, M. Szaboleska, Edmund Jakab, Andrei Ady ; *b)* epici : I. Kis și L. Tolnai ; *c)* dramatici : Gr. Csiki, Fr. Herczeg, Fr. Molnár ; *d)* prozatori : C. Mikszáth, Fr. Herczeg, Gh. Gárdonyi și I. Móricz.

40. Caracterizarea literaturii moderne ardelenе.

Lectura particulară : Széchenyi Hitel. Eötvös Karthauzi. Kemény A rajongók. Arany Toldi estéje. Madách Ember tragédiája. Jókai Aranyember. Gyulai Vörösmarty életrajza.

ISTORIA

Lămuriri

I. *Scopul.* Invățământul istoriei în liceu are de scop să dea elevilor informațiile necesare asupra dezvoltării vieții politice și culturale a omenirii în genere și a poporului român în special, să-i învețe a privi valoarea lucrurilor prin prisma istoriei, dezvoltându-le în același timp simțul de solidaritate umană și încrederea în vitalitatea poporului nostru.

Profesorul de istorie să nu piardă nici o ocazie să dezvolte la elevi conștiința de cetățean. Pilda personalităților mari trebuie să trezească și să întărească dragostea și spiritul de jertfă față de Patrie, iar judecata istorică ce se dezvoltă la elevii mai mari, trebuie să-i dea elevului convingerea că interesele unuia sunt strâns legate de întregul națiune și de Statul din care face parte și că soarta individului depinde de soarta acestui Stat.

II. *Materia.* În conformitate cu actuala organizare a liceului, învățământul istoriei se împarte în două cicluri:

a) Elemente de istorie universală și națională pentru cursul inferior;

b) Curs sistematic de istorie universală și națională pentru cursul superior.

Programa dă o deosebită atenție istoriei Românilor, care include expunerea istoriei în ultimele clase ale celor două cicluri, întregind-o însă și în istoria universală, cu scopul de a evi-

denția adevărul că poporul nostru a avut rolul său determinat de împrejurări în marile epoci de frământare și prefacere conenească în cursul istoriei.

În tratarea istoriei Românilor se va avea în vedere că Românii au format o unitate peste granițele politice și se va sublinia cu orice prilej legăturile dintre dânșii.

Impărțirea materiei pe clase s'a făcut respectându-se ordinea cronologică în care s'au produs evenimentele, dându-se însă în cursul superior o deosebită atenție istoriei contemporane, întru cât ea servește în gradul cel mai înalt la lămurirea prezentului.

Astfel se va face:

Clasa I. Istoria Veche dela preistorie până la 476 p. Cr., dându-se atenție istoriei Tracilor și ținuturilor carpato-dunărene (30 de lecții).

Clasa II. Istoria Evului Mediu și a timpurilor moderne până la pacea Westfalică (1648) (34 lecții).

Clasa III. Istoria Modernă și Contemporană dela pacea Westfalică (1648) până în zilele noastre (35 lecții).

Clasa IV. Istoria Românilor (35 lecții).

Clasa V. Istoria Veche dela preistorie până la anul 476 p. Cr., dându-se atenție istoriei Tracilor și a ținuturilor carpato-dunărene (36 lecții).

Clasa VI. Istoria Medic. și Modernă dela 476 d. Cr. până la Revoluția Franceză (38 lecții).

Clasa VII. Istoria Contemporană dela Revoluția Franceză până în zilele noastre (40 lecții).

Clasa VIII. Istoria Românilor (40 lecții).

La clasele I-a și a V-a, Istoria Grecilor și a Romanilor va forma preocuparea principală, lăsându-se istoriei Orientului numai 5 lecții în clasa I-a și 8 lecții în clasa V-a (afară de introducere).

III. *Metoda.* În cursul inferior expunerea istoriei va fi de caracter narativ. Prin povestiri întretesute cu legende și reliefarea personalităților marcante, vom căuta, mai ales în pri-

mele două clase ale gimnaziului să-i înfățișăm elevului trecutul.

În cursul superior se vor face legături cauzale, explicarea evenimentelor (cauze și urmări). Elevii vor fi deprinși cu expunerea mai curgătoare a lecției, fără întreruperi prea dese din partea profesorului.

La încheierea unei epoci mai mari se vor face la istoria universală priviri sineronistice asupra stărilor din diferite țări și în special din Țara Românească, iar la Istoria Românilor, priviri generale asupra stărilor în diferite State și a legăturilor dintre dânsese.

Lecțiile din clasa VII-a privitoare la curentele politice și sociale, contemporane (de ex. comunism, marxism, fascism), vor fi tratate cu precauțiunea necesară și cu tact pedagogic. Ele vor fi înțelese din punctul de vedere al formei de Stat românești.

Se va căuta să se obișnuiească elevii cu lecturi istorice, care pot să învioreze și să adâncească lecțiile făcute în clasă. Se vor citi documente, biografii, descrieri, pasaje din cronică, alese de profesori potrivit vârstei și priceperii școlărilor.

În întreg studiul istoric, atât în cursul inferior cât și în cel superior, folosirea hărții este obligatorie. Evenimentele trebuiesc localizate nu numai în timp, ci și în spațiu, legându-le de regiuni și localități.

Trebuie să se tindă, prin toate mijloacele ce stau la dispoziție, spre un învățământ cât mai intuitiv. În afară de lecțiunile amintite mai sus, se va căuta să se arate și să se interpreteze tablouri istorice, să se folosească diapozitivele sau filmele ce se găsesse în colecțiile școlii sau care pot fi procurate. Vor fi vizitate muzeele și monumentele istorice din localitate sau din împrejurimi, dându-se elevilor lămuriri pentru ca aceste vizite să rodească cu adevărat în sufletul și în mintea lor. La Istoria Românilor, profesorul va face cunoscut elevilor în acest chip și trecutul istoric al orașului lor.

CLASA I

(2 ore pe săptămână)

PARTEA I

Popoarele Orientului

Egiptul. Țara și locuitorii, Faraonii, fără a se cita mai mult de 2—3 nume. Ocupația locuitorilor. Religia. Monumente. Seriarea.

Mesopotania, Țara și locuitorii. Regii, fără a se cita mai mult de 2—3 nume. Ocupația locuitorilor. Religia. Monumente. Seriarea.

Fenicienii. Țara și locuitorii. Negoțul și coloniile. Alfabetul.

Evreii. Țara și locuitorii. Religia și principalii cărmuitori (2—3 nume).

Perșii. Țara și locuitorii. Imperiul persan. Darius. Religia.

PARTEA II

Grecii

Țara și locuitorii. Coloniile. Negoțul.

Religia (Legende despre Zei și Eroi). Războiul troian și legenda lui Ulisse.

Sparta și Licurg. Atena și Solon.

Războaiele cu Perșii. Ridicarea Atenei.

Atena în vremea lui Pericle. Arta. Literatura.

Macedonia. Alexandru-cel-Mare. Imperiul său. Civilizația elenistică.

Dacii sau Geții. Legăturile lor cu Grecii. Cultura Dacilor.

PARTEA III

Romanii

Italia și vechile ei popoare. Etruscii. întemeierea Romei. Regalitatea.

Republica. Familia. Religia. Instituțiile Statului. Clasele sociale. Luptele între patricieni și plebei.

Marile cuceriri: Cucerirea Italiei. Războaiele punice. Cucerirea basinelui Mării Mediterane. Urmările cuceririlor.

Frații Grachi. Caesar și cucerirea Galiei.

Imperiul. Augustus. Organizarea imperiului, (provinciile și colonizarea). Arta.

Dacii și legăturile lor cu Romanii. Domițian și Deccebal. Traian și cucerirea Daciei. Dacia Romană. Antoninii.

Creștinismul. Constantin-cel-Mare. Impărțirea Imperiului. Năvălirile barbare. Căderea Romei.

CLASA II

(2 ore pe săptămână)

Istoria Evului Mediu și Istoria Modernă până la pacea Westfalică (1648)

PARTEA I

Istoria Evului Mediu

Căderea imperiului roman. Creștinismul, barbarii (Germanii, Hunii).

Imperiul bizantin. Justinian.

Barbarii în Răsăritul Europei: Avarii, Slavii, Bulgarii, Ungurii. Formarea poporului român.

Arabii. Mahomet. Imperiul Arab. Cultura arabă.

Francii. Carol-cel-Mare.

Feudalitatea. Castelele. Cavalerismul.

Apusul Europei după Carol-cel-Mare. Formarea noilor State. Franța, Germania și imperiul romano-german, Anglia.

Puterea Papilor. Lupta lor cu împărații.

Cruciadele (I-a, a III-a și a IV-a), cauzele și urmările lor.

Apusul Europei în timpul cruciadelor. (Lectură în manual).

Scăderea puterii feudalilor și a papilor. Creșterea puterii regilor.

Orașele din Apus. Cele mai vechi orașe din țările noastre. Vieța orășenească în Evul Mediu.

Războiul de 100 de ani. Ioana d'Arc.

Statele din răsăritul Europei: Ungurii, Rușii, Polonii.

Ultimile năvăliri. Tătarii și imperiul tătăresc.

Intencierea principatelor române: Basarab-cel-Mare și Vlaicu Vodă, Dragoș, Bogdan și Petru Mușat.

Așezarea Turcilor în Europa. Cuceririle lor în Peninsula Balcanică.

Luptele Românilor cu Turcii. Mircea-cel-Bătrân. Ioan Corvin din Hunedoara. Căderea Constantinopolului. Vlad Țepeș, Ștefan-cel-Mare.

PARTEA II

Istoria modernă până la pacea Westfalică (1648)

Invențiunile: iarbă de pușcă, hârtia, tiparul, busola. Insemnătatea și urmările lor.

Descoperirile geografice. Cristofor Columb. Urmările descoperirilor.

Renașterea.

Reforma. Martin Luther.

Apusul Europei în vremea Renașterii și reformei. Carol Quintul și Francisc I.

Imperiul otoman sub Soliman Magnificul. Sfărâmarea statului unguresc. Petru Rareș. Luptele pentru Ardeal.

Contra reforma și războaie religioase. (Filip II. Elisabeta. Henric IV).

Luptele creștinilor împotriva Turcilor. Mihai Viteazul. Unirea țărilor române.

Războiul de 30 de ani. Richelieu. Pacea din Westfalia.

Țările române în acest timp: Matei Basarab și Vasile Lupu.

CLASA III

(2 ore pe săptămână)

Istoria modernă și contemporană dela pacea Westfalică
(1648) până astăzi

PARTEA I

Istoria modernă după pacea Westfalică (1648)

Ludovic XIV. monarhia absolută. Supremația politică și culturală a Franței în Europa.

Anglia. Revoluția dela 1648 și 1688. Wilhelm de Orania.

Luptele Austriacilor cu Turcii. Asediul Vienei. Șerban Cantacuzino. Ocuparea Ungariei și a Transilvaniei de către Austria.

Petru-cel-Mare; luptele cu Suedezii și Turcii. Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.

Ridicarea Prusiei. Frederic II. Austria. Maria Tereza și Iosif II.

Decăderea și împărțirea Poloniei.

Românii din Ardeal sub habsburgi. Unirea cu Roma. Josif II. Răscoala lui Horia.

Luptele dintre Ruși și Turci. Ecaterina II-a. Domniile fanarioșilor.

Formarea Statelor Unite ale Americii.

PARTEA II

Istoria contemporană

Revoluția franceză. Cauzele ei. Constituția. Republica.

Napoleon I. Imperiul. Luptele cu Europa. Căderea lui. Congresul dela Viena.

Urmările revoluției franceze în Europa. Deșteptarea sentimentului național. Sfânta Alianță.

Mișcările revoluționare în răsărit. Sârbii, Grecii, Românii (Tudor Vladimirescu). Rușii.

Revoluția dela 1848 în Europa.

Napoleon III. Imperiul lui. Războiul Crimeii.

Luptele pentru unitatea națională. Unirea Principatelor Române.

Unitatea Italiei.

Unitatea Germaniei.

Desvoltarea României după Unire. Carol I. Independența.

Regatul.

Imperialismul rusesc. Extremul Orient. Japonia și China (civilizația lor).

Rivalitatea între marile Puteri. Tripla Alianță și Tripla Înțelegere.

Războiul mondial. Formarea și întregirea Statelor naționale. Societatea Națiunilor.

CLASA IV

(2 ore pe săptămână)

Istoria Românilor

Introducere. Pământul românesc. Românii în afară de granițele României. Vechii locuitori ai pământului românesc. Tracii, Geții și Dacii. Bucurebista. Cultura Dacilor. Cucerirea romană în sudul Dunării. Decebal și războaiele lui cu Domițian și Traian. Cucerirea Daciei. Colonizarea și organizarea Daciei de către Romani. Cultura romană în Dacia. Barbarii în Dacia. Geții. Pierderea Daciei. Creștinismul în Dacia și în Moesia.

Hunii și Avarii. Slavii și influența lor asupra Românilor. Formarea poporului român. Bulgarii. Ungurii. Cucerirea Transilvaniei. Colonizarea Securilor și Sașilor. Românii din Peninsula Balcanică. Imperiul româno-bulgar. Ultimele năvăliri barbare. (Tătarii).

Primele formațiuni politice românești (cnezate și voievoodate). Intemeierea Țării Românești. Basarab-cel-Mare. Ale-

xandru și Vladislav Basarab. Intemeierea Moldovei. Dragoș și Bogdan. Petru Mușat și Roman Mușat. Micea-cel-Bătrân. Alexandru cel-Bun. Românii din Ardeal, (situația lor socială și economică), Ioan Corvin. Luptele cu Turcii. Legăturile cu Principatele Române. Vlad Țepeș. Căderea Constantinopolului sub Turci. Ștefan-cel-Mare. Războaiele lui. Personalitatea lui. Organizarea politică, socială, economică și religioasă a Țărilor Române, până la sfârșitul secolului al XV-lea. cultura religioasă.

Țările române în veacul al XVI-lea. Radu-cel-Mare, Neagoe Basarab. Căderea Ungariei, Principatul Transilvaniei. Petru Rareș. Ion Vodă cel-Cumplit. Starea socială, economică și culturală a Românilor în veacul al XVI-lea. Reforma religioasă în Ardeal și influența ei asupra Românilor. Mihai Viteazul.

Mișcările împotriva Grecilor. Matei Basarab și Vasile Lupu. Rivalitatea dintre ei. Legăturile cu Ardealul. Șerban Cantacuzino. Constantin Brâncoveanu. Dimitrie Cantemir. Starea socială, economică și culturală a Românilor în veacul al XVII-lea. Literatura religioasă. Cronicarii. Artă Românească.

Epoca Fanarioților. Nicolae și Constantin Mavrocordat. Grigore II Ghica. Se. Callimah și Ioan Caragea. Războaiele dintre Turci, Ruși și Austriaci și urmările lor pentru Români. Starea socială, economică și culturală a Românilor în epoca Fanarioților. Românii din Ardeal sub Austriaci. Unirea cu Roma și urmările ei. Răscoala lui Horia.

Trezirea conștiinței naționale a Românilor. Gheorghe Lazăr, G. Asachi. Mișcarea lui Tudor Vladimirescu. Războiul ruso-turc și pacea dela Adrianopol. Regulamentele organice și însemnătatea lor. Domnii regulamentari. Curentul național în literatură. Scriitorii mai însemnați din Țara Românească, Moldova și Ardeal. Revoluțiile dela 1848 în Țările Române și urmările lor.

Napoleon III. Războiul Crimeii. Tratatul dela Paris. Divanurile ad-hoc. Convenția dela Paris. Unirea Principatelor Române. Cuza Vodă. Politica și reformele sale. Mihail Kogălniceanu. Carol I. Constituția dela 1866. Războiul pentru in-

dependență. I. C. Brătianu. Regatul. Războiul Balcanic. Progresele Culturii. Românii de sub stăpânirea străină. Transilvania, Șaguna. Bucovina. Basarabia. Peninsula Balcanică. Ferdinand I. Războiul pentru întregirea neamului. Marile reforme: împrăștierea, votul obștesc. Mica Înțelegere. Carol al II-lea.

CLASA V

(2 ore pe săptămână)

Istoria veche dela preistorie până la anul 476 p. Cr.

Introducere. Legătura între pământ și viața omenească. Preistoria. Formele organizării societății omenești: triburi, popoare, națiuni, State, clase sociale. Perioadele istoriei.

PARTEA I

Popoarele Orientului

Egiptul. Țara și poporul (sumar). Statul egiptean (istoria și organizarea lui). Religia. Cultura egipteană.

Mesopotamia. Țara și poporul (sumar). Statele asirochaldeene (istoria și organizarea lor). Religia. Cultura asirochaldeiană.

Evreii. Țara și poporul (sumar). Câțiva Patriarhi, regi și judecători. Religia (monoteismul). Vechiul Testament.

Fenicienii. Țara și poporul (sumar). Negoțul. Coloniile. Alfabetul. Răspândirea civilizației popoarelor orientale prin comerțul fenician.

Perșii. Țara și poporul (sumar). Regatul persan (istoria și organizarea lui). Religia (Dualismul). Cultura persană.

PARTEA II

Grecii

Grecia. Țara și poporul. Cultura egeiană și cea miceneană. Religia. Instituțiile politice și sociale. Negoțul. Coloniile.

Sparta și Atena. Familia. Organizarea politică și socială.

Războaiele cu Perșii (urmările lor). Confederația dela Delos. Pericle. Cultura ateniană. Vieța publică și privată. Artă, literatură și filosofie.

Războaiele pentru supremație. Atena, Sparta și Teba. Macedonia. Filip II. Imperiul lui Alexandru-cel-Mare. Cultura elenistică.

Traicii și Ilirii. Geții și Dacii. Legăturile cu Grecii și cu Sciiții. Cultura Dacilor.

PARTEA III

Romanii

Italia și popoarele preromane. Etruscii. Roma. Regalitatea. Republica aristocratică: familia, religia, instituțiile politice, armata. Luptele între patricieni și plebei.

Marile cuceriri. Cucerirea Italiei. Războaiele punicе. Cucerirea basinului Mării Mediterane. Provinciile romane.

Transformările produse de cuceriri. Reforma agrară și războaiele civile. Grahii. Caesar. Căderea republicii.

Imperiul. Augustus. Cuceririle și organizarea imperiului. Provinciile și colonizarea. Cultura romană. Artă și lucrările publice. Literatură.

Imperiul roman după Augustus. Tiberiu, Nero. Flavii (Vespasian și Domițian). Traian și cucerirea Daciei. Antoninii (Adrian și Mareu Aureliu).

Creștinismul. Constantin-cel-Mare. Barbarii. Impărțirea imperiului. Căderea Romei. Cauzele căderii imperiului roman.

CLASA VI

(2 ore pe săptămână)

Istoria Evului Mediu și modernă până la 1789

PARTEA I

Evul Mediu

Introducere: durata evului mediu. Transformări față de antichitate. Germanii. Civilizația lor primitivă.

Statele germane și provinciile germane. Creștinarea lor.

Hunii. Imperiul bizantin. Justinian. Cultura bizantină.
 Avarii. Slavii și Bulgarii. Formarea poporului român.
 Arabii. Mahomed. Imperiul arab (sumar). Cultura arabă și
 însemnătatea ei pentru cultura apuseană.

Francii. Carol-cel-Mare. Imperiul. Cultura religioasă ca-
 rolingiană.

Societatea feudală și cavalerismul.

Începutul regalității franceze. Normanzii și statele înfiin-
 țate de ei. Imperiul romano-german.

Puterea papală. Desbinarea religioasă între Răsărit și Apus.
 Lupta între papalitate și imperiu (sumar).

Cruciadele (I-a, a III-a și a IV-a). Cauzele și urmările lor.

Imperiul bizantin în timpul cruciatelor. Imperiul româno-
 bulgar.

Orașele din Apus. Începuturile vieții orășenești în țările
 noastre. Vieța orășenească și cea economică în Evul Mediu.

Apusul Europei după cruciate (sumar). Războiul de 100
 de ani.

Răsăritul Europei după cruciate (Ungurii, Polonia și Ru-
 siii). Cucerirea Transilvaniei de Unguri.

Tătarii și imperiul lor. Intemeierea principatelor române.

Așezarea Turcilor în Europa. Căderea Constantinopolului.
 Luptele Românilor cu Turcii (sumar).

Cultura în Evul Mediu. Precursorii Renașterii și ai Re-
 formei.

PARTEA II

Epoca modernă

Introducere. Transformări față de Evul Mediu. Invențiile.
 Însemnătatea și urmările lor.

Descoperirile geografice. Drumurile noi de comerț. Urmă-
 rile descoperirilor.

Renașterea. Vieța socială. Artă în timpul Renașterii.

Umanismul. Literatura și știința în timpul Renașterii.

Reforma. Luther: ideile esențiale. Răspândirea Reformei și urmările ei culturale.

Carol V și Francisc I.

Contra Reforma. Iezuiții. Războaiele religioase (sumar). (Filip II. Elisabeta. Henric IV).

Înaintarea Turcilor spre Europa Centrală. Căderea Ungariei. Principatul Transilvaniei. Începutul reacțiunii creștine. Liga creștină. Mihai Viteazul.

Războiul de 30 de ani. Ridicarea Franței. Richelieu.

Ludovic XIV. Monarhia absolută. Supremația politică și culturală a Franței.

Anglia. Revoluțiile dela 1648 și 1688. Drepturile cetățenești și sistemul parlamentar.

Luptele Habsburgilor cu Turcii. Transilvania sub Habsburgi.

Creșterea puterii rusești. Petru-cel-Mare și reformele sale. Luptele cu Suedezii și cu Turcii. Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.

Ridicarea Prusiei. Frederic II și reformele sale. Maria Tereza.

Decăderea și împărțirea Poloniei.

Luptele dintre Ruși și Turci. Ecaterina II-a. Domnia Fanarioților.

Expansiunea colonială a statelor europene.

CLASA VII

(2 ore pe săptămână)

Istoria contemporană dela revoluția franceză până astăzi

Introducere: Durata perioadei contemporane și însemnătatea ei pentru înțelegerea vremii de azi. Formarea Statelor Unite. Lupta lor pentru independență. Cauzele economice, politice și sociale ale revoluției franceze. Pregătirea ideologică a revoluției. (Voltaire, Montesquieu, Rousseau și enciclopediștii). Revoluția franceză. Monarhia constituțională.

publica. Teroarea. Directoratul. Napoleon Bonaparte. Consu-
latul și imperiul. Noua organizare a Franței. Războaiele cu
Europa. Blocusul continental. Trezirea conștiinței naționale.
Căderea lui Napoleon. Congresul dela Viena. Sfânta alianță.
Reacțiunea. Mișcările din apusul Europei. Revoluțiile din 1830
în Europa. Chestiunea Orientului. Mișcările revoluționare în
răsărit: Sărbii, Grecii, Românii (Tudor Vladimirescu). Răz-
boiul ruso-ture. Pacea dela Adrianopol și urmările ei pentru
Țările-Române. Revoluțiile dela 1848 din Europa și urmările
lor. Progresele științei în prima jumătate a veacului al
XIX-lea. Industria. Comerțul. Mijloace de comunicație. (Per-
fecțiunea navigației, calea ferată, telegraful). Curente liter-
rare la începutul sec. XIX. Romantismul. Napoleon III.
Imperiul lui. Războiul Crimei. Unirea Principatelor Române.
Reformele lui Alexandru Ion Cuza. Unitatea Italiei. Uni-
tatea Germaniei și războiul franco-german. Războiul ruso-
româno-ture. Carol I. Regatul. Preponderența Germa-
niei în Europa. Dualismul Austro-ungar. Italia. Tripla
alianță. Franța: a treia republică. Rusia: Alexandru II și
Nicolae II. Anglia. Formarea Triplei Înțelegeri. Statele Unite
ale Americii până la războiul mondial. Desvoltarea econo-
mică. Războiul de secesiune. Spania și Portugalia. Ame-
rica latină. Dobândirea independenței. Imperialismul co-
lonial al statelor europene (din Rusia, Anglia, Franța, Ger-
mania). Japonia până la războiul mondial. Cultura lor în
epoca contemporană. Războiul ruso-japonez. Progresele științei
în a doua jumătate a veacului al XIX-lea până la războiul
mondial. Industria mare. Comerțul mondial. Curente liter-
rare și artistice în a doua jumătate a sec. XIX. Realismul.
Naturalismul. Noile curente sociale: marxismul, materialis-
mul lui istoric. Chestiunea naționalităților în Europa. Statele
baleanice. Războiul mondial. Cauzele și desfășurarea lor. Per-
dinand I și întregirea națională a Românilor. Urmările răz-
boiului mondial. Tratatetele de pace, formarea și întregirea
statelor naționale. Rusia sovietică-comunismul. Italia-fascismul.
Germania hitlerismul. Societatea Națiunilor. Mica Înțelegere.

CLASA VIII

(2 ore pe săptămână)

Istoria Românilor

Introducere: Impărțirea istoriei Românilor. Influența mediului geografic asupra istoriei poporului român. Vechii locuitori ai pământului românesc. Tracii și Ilirii. Dacii și Geții. Influența Grecilor, Sciților și Celților, asupra lor. Cultura Geților sau Dacilor. Cucerirea romană în nordul Dunării. Cucerirea Daciei. Cultura romană în Dacia. Barbarii în Dacia. Goții. (Pierderea Daciei). Originile creștinismului la Români. Hunii și Avarii. Slavii și influența lor asupra Românilor. Formarea poporului român și problema continuității lui în Dacia romană. Bulgarii. Primul imperiu și creștinarea lor. Liturghia slavă la Români. Ungurii. Creștinarea lor. Cucerirea și colonizarea Transilvaniei. Românii din peninsula Balcanică. Organizarea lor. Imperiul româno-bulgar. Ultimele năvăliri barbare: Tătarii. Primele formațiuni politice românești. Drumurile comerciale și primele orașe. Intemeierea Țării-Românești. Basarab-*cel-Mare* și urmașii săi până la *Mircea-*cel-Bătrân**. Intemeierea Moldovei. *Bogdan*. *Descălicatul*. *Mușatinii* până la *Alexandru-*cel-Bun**. *Mircea-*cel-Bătrân**. Intinderea stăpânirii sale. Luptele cu Turcii. *Alexandru-*cel-Bun**. Organizarea bisericii și legăturile cu vecinii. Urmășii lui până la *Ștefan-*cel-Mare**. (*Sumar*). Românii din Ardeal: situația lor politică și socială. *Ioan Corvin* și luptele lui cu Turcii. Legăturile lui cu Principatele Române. *Vlad Țepeș*. Căderea Constantinopolului și urmările ei pentru Români. *Ștefan-*cel-Mare**. Războaiele lui. Personalitatea lui. Organizarea politică, socială, economică și bisericească a țărilor române, Armata și justiția în veacul al XV-lea. Cultura slavă. Istoria politică a Principatelor Române în veacul al XVI-lea. *Tiparul*. *Radu-*cel-Mare**, *Neagoe Basarab*. Căderea Ungariei. Principatul Transilvaniei. *Petru Rareș*, *Ioan Vodă-*cel-Cumplit**. Transformările în viața politică și culturală a Românilor în veacul al XVI-lea. *Tiparul*. Limba românească. Reforma în Ardeal și urmările ei asupra

Românilor. Mihai Viteazul. Luptele cu Turcii. Cucerirea Ardealului și a Moldovei. Căderea lui. Personalitatea lui Mihai Viteazul. Urmașii lui Mihai Viteazul. (Radu Șerban, Movi-leștii). Mișcările împotriva Grecilor. Matei Basarab și Vasile Lupu. Rivalitatea dintre dâșii. Legăturile cu Ardealul. Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir. Înflorirea culturii românești în veacul al XVII-lea. Literatura religioasă, cronicarii și ideile lor. Influența polonă și grecească. Epoca fanariotă. Caracterizare generală. Domnii mai însemnați (Nicolae și Constantin Mavrocordat, Grigore Ghica, Caragea și Sc. Callimah). Războaiele ruso-turce și pierderile teritoriale. Reformele sociale. Legislația și cultura în epoca fanariotă. Românii din Ardeal sub stăpânirea austriacă. Unirea cu Roma și urmările ei. Răscoala lui Horia. Supplex libellus Valachorum. Școala ardeleană. Renașterea națională a Românilor. Începuturile influenței franceze. Gheorghe Lazăr și școala românească. Mișcarea lui Tudor Vladimirescu. Personalitatea lui. Domnii pământeni. Războiul ruso-turc și pacea dela Adrianopol. Regulamentele organice și începutul regimului parlamentar în Principatele Române. Domnii regulamentari. Curentul național în literatură. Școala literară romantică. Scriitorii mai însemnați din țările române. Revoluțiile dela 1848 în țările române și urmările lor. Barbu Știrbei și Grigore Ghica. Ideea unirii. Napoleon III. Războiul Crimeii. Tratatul dela Paris. Divanurile ad-hoc. Convenția dela Paris. Unirea Principatelor. Cuza Vodă. Politica și reformele lui. Personalitatea lui Mihail Kogălniceanu. Carol I. Constituția dela 1866. Războiul pentru independență. Regatul. Războiul balcanic. Progresele economice și culturale. Personalitatea lui Carol I. Românii de sub stăpânirea străină. Transilvania. Andrei Șaguna. Bucovina. Basarabia. Peninsula Balcanică. Ferdinand I. Războiul pentru întregirea neamului. Marile reforme: împrăștierea, votul obșteșe. Mica Înțelegere. Personalitatea lui Ferdinand I. Regența. Carol II.

GEOGRAFIA

Lămuriri

Geografia, fiind o știință de observație directă a aspectelor pământului, se învață umblând, observând, schițând, desenând și, în cele din urmă, descriind ținuturile văzute. Prin această intuiție directă trebuie să ajungem să cunoaștem cât mai temeinic pământul Patriei cu tot ceea ce se leagă de dânsul.

Geografia îmbrățișează însă cercetarea întregului pământ. Cum nu putem năzui să ajungem la cunoașterea acestuia, folosind numai metoda intuiției directe, se impune ca acestea să-i alăturăm și metoda intuiției indirecte. Deși metode de cercetare cu totul felurite, în geografie trebuie să meargă alături. Din această pricină, predarea studiului geografiei trebuie să fie alcătuită din două părți:

a) O parte de tratare aplicativă, care are la bază metoda inductivă;

b) O parte de tratare teoretică, în care se folosește metoda deductivă.

În prima parte se va porni dela cercetarea orizontului local, care ne procură alfabetul geografiei și el rămâne unitatea de măsură pentru tot ce vedem sau aflăm mai târziu în viață. Prin mici călătorii (excursii), elevii vor fi îndemnați să observe, să cunoască și să-și explice prin propriile lor simțuri, sumedenie de fenomene geografice.

Pentru a nu se întrerupe firul intuiției directe, an de an,

